

In deze rubriek iedere maand een opiniërende bijdrage van een kritische denker die betrokken is bij het onderwijs. Het artikel is bruikbaar voor bespreking in docenten- of managementteam.

Deze maand:
Piet Murre

Lector didactiek en schoolvakken
bij Driestar educatief

Gods Woord zegt meer over onderwijs dan wij vaak denken

De Bijbel is geen puzzelboek, en daarom kun je niet allerlei gebeurtenissen in Europa en de VS tijdens de Koude Oorlog precies in elkaar laten passen met een beroep op losse teksten. Zo stelde dominee Tj. Boersma in 1977 in z'n boek met deze titel, en mij lijkt dat hij gelijk had. De Bijbel is geen natuurwetenschappelijk boek, en daarom kun je er niet allerlei dingen uit afleiden over hedendaagse natuurwetenschappelijke inzichten. Jawel, maar dit klinkt toch wel iets lastiger dan bij dat puzzelboek hierboven. Want "hedendaags" betekent doorgaans ook: "evolutionistisch gekleurd". En dat staat op gespannen voet met het getuigenis van de Heilige Schrift, zoals dat ook vrijwel algemeen zo verstaan werd tot aan de opkomst van de moderniteit en Darwin.

De Bijbel is geen onderwijshandboek, en daarom kun je er niet uit leren hoe je lesgeeft of je klas runt. Daar zegt men in orthodoxe kring ook vaak 'ja' op, met zoveel woorden of in de praktijk van alledag.

Deels terecht, maar tegelijk is dit ook te gemakkelijk. Met het motto dat de Bijbel geen pedagogiekboek is, is de plaats van Gods Woord in het onderwijs namelijk feitelijk teruggedrongen tot het aanleveren van het doel van opvoeding en onderwijs (bijvoorbeeld psalm 78) en enkele losstaande teksten over inscherpen als kinderen nog jong zijn (bijvoorbeeld Deuteronomium 6, Spreuken 22, Efeze 6).

Het is wel krapjes als met deze teksten de vraag volledig beantwoord is wat de autoriteit van Gods openbaring voor het onderwijs betekent. Over deze vraag valt heel veel te zeggen, maar ik beperk me in dit artikel tot één ding, namelijk de rol van vele Bijbelteksten in het gewone lesgeven.

Bij het voorbereiden van mijn lectorale rede bemerkte ik namelijk dat de Schrift op heel veel plaatsen dingen zegt die impact moeten hebben op lesinhoud, op organisatievormen, op gewoontes, op de didactiek.

► DOORWERKEN

Daarom wil ik starten met het weergeven van een serie teksten die niet zo vaak naar voren lijkt te komen. Daarna zal ik er drie opmerkingen aan wijden.

Eerst nu de teksten. Hoe kunnen deze doorwerken in de tijd ná de dagopening en vóór de sluiting?

Genesis 8:22 ► *Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaïing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.*

Deuteronomium 32:8 ► *Toen de Allerhoogste aan de volken de erfenissen uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneenscheidde, heeft Hij de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israëls.*

Psalm 19:15 ► *Laat de redenen mijns monds, en de overdenking mijns harten welbehaaglijk zijn voor Uw aangezicht, o HEERE, mijn Rotssteen en mijn Verlosser!*

Psalm 24:1 ► *De aarde is des HEEREN, mitsgaders haar volheid, de wereld, en die daarin wonen.*

Psalm 33:5 ► *De aarde is vol van de goedertierenheid des HEEREN.*

Psalm 104:13 ► *Hij drenkt de bergen uit Zijn opperzalen; de aarde wordt verzadigd van de vrucht Uwer werken.*

Psalm 104:24 ► *Hoe groot zijn Uw werken, o HEERE! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt; het aardrijk is vol van Uw goederen.*

Psalm 111:2 ► *De werken des HEEREN zijn groot; zij worden gezocht van allen, die er lust in hebben.*

Psalm 113:3,4 ► *Van den opgang der zon aftot haar nedergang, zij de Naam des HEEREN geloofd.*

De HEERE is hoog boven alle heidenen, boven de hemelen is Zijn heerlijkheid.

Psalm 145:16 ► *Gij doet Uw hand open, en verzadigt al wat er leeft, naar Uw welbehagen.*

Spreuken 25:11 ► *Een rede, op zijn pas gesproken, is als gouden appels in zilveren gebede schalen.*

Prediker 1:7 ► *Al de beken gaan in de zee, nochtans wordt de zee niet vol; naar de plaats, waar de beken heengaan, derwaarts gaande keren zij weder.*

Jeremia 31:35 ► *Zo zegt de HEERE, Die de zon ten lichte geeft des daags, de ordeningen der maan en der sterren ten lichte des nachts, Die de zee klieft, dat haar golven bruisen, HEERE der heirscharen is Zijn Naam.*

Matthéüs 5:45 ► *Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, Die in de hemelen is; want Hij doet Zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.*

Handelingen 17:26 ► *En heeft uit een bloede het ganse geslacht der mensen gemaakt, om op den gehelen aardbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden tevoren geordineerd, en de bepalingen van hun*

woning.

Romeinen 8:22 ► *Want wij weten, dat het ganse schepsel tezamen zucht en tezamen als in barensnood is tot nu toe.*

Romeinen 14:11 ► *Want er is geschreven: Ik leef, zegt de Heere; voor Mij zal alle knie zich buigen, en alle tong zal God belijden.*

2 Korinthe 10:5 ► *Dewijl wij de overleggingen ternederwerpen, en alle hoogte, die zich verheft tegen de kennis van God, en alle gedachte gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus.*

Filippenzen 2:11 ► *En alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid Gods des Vaders.*

Filippenzen 4:8 ► *Voorts, broeders, al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wel luidt, zo er enige deugd is, en zo er enige lof is, bedenkt datzelfde.*

Hebreeën 1:3 ► *Dewelke (...) alle dingen draagt door het woord Zijner kracht.*

De Bijbel is geen onderwijshandboek – daar zegt men in orthodoxe kring vaak 'ja' op

Jakobus 1:26 ► *Indien iemand onder u dunkt, dat hij godsdienstig is, en hij zijn tong niet in toom houdt, maar zijn hart verleidt, dezès godsdienst is ijdel.*

Jakobus 3:5 ► *Alzo is ook de tong een klein lid, en roemt nochtans grote dingen. Ziet, een klein vuur, hoe groten hoop houts het aansteekt.*

Jakobus 3:6 ► *De tong is ook een vuur, een wereld der ongerechtigheid; alzo is de tong onder onze leden gesteld.*

► HERKAUWEND LEZEN

Een hele serie teksten. Het betreft vanzelfsprekend een selectie. Ik wil op drie dingen wijzen. Allereerst dit: losse teksten kunnen misverstaan worden, dus het is belangrijk om ook de context te lezen. De tekst uit Prediker bijvoorbeeld, over de waterkringloop, staat in het teken van een heel ander thema, namelijk ijdelheid, en zegt dus ook daar iets over en niet alleen over het water.

Een tweede punt is hoe je de teksten beter kunt verstaan. Een risico is dat teksten niet kunnen spreken omdat we niet zo goed luisteren. Herkauwend lezen en mediteren is een recept dat van oude tijden af beoefend werd en nu actueel is. De Heere God schakelt de middelen immers in (zie bijvoorbeeld de Dordtse Leerregels, hoofdstuk 3&4, artikel 17).

Elk woord doet ertoe (2 Timotheüs 3: 16).

Als voorbeeld één tekst: 'De aarde is vol van de goedertierenheid des HEEREN' (Psalm 33: 5). "Goedertierenheid". Wat is dat? Hoe blijkt dat dan? Hoe is dat vandaag al gebleken in mijn leven en dat van de leerlingen? Wat kan daar concreet voor lange lijst van gemaakt worden, alleen al in gedachten? Hoe is het vervolgens gesteld met mijn en onze en hun dankbaarheid? En waar blijf ik met mijn schuld in dit opzicht? Is er wel een vluchten naar Christus? Een prijzen van Gods heerlijke naam?

Maar ook een woord als "vol"; het aardrijk is er vól van. Niet zomaar hier en daar, spaarzaamelijk. Maar gevuld tot de rand. Hoe kan het dat ik dat zo vaak over het hoofd zie? Hoe help ik leerlingen om er oog voor te krijgen? Waar raakt dat en haakt dat aan bepaalde lesstof, iets dat voorvalt, iets dat ik in mijn les, didactische aanpak, gewoonten kan inbouwen?

Een tekst kan al mediterend dus veel oproepen. Vakmanschap, creativiteit en een beetje moed zijn dan nodig voor een vertaling in en naar een les. Hoe dat precies uitpakt, hangt af van jou, je les, je leerlingen en dergelijke. Een aantal van de bovengenoemde teksten passen bij aard-

rijkskundelessen, andere bij biologie, weer andere bij taal en sociale vaardigheden. Neem rekenen: als je leerlingen laat uitrekenen hoeveel grassprietjes er staan op een dijk in de buurt (mijl-jarden), dan kun je daarna, gedoseerd en in wijsheid, iets noemen: Psalm 147: 8, Psalm 103.

God-loze lessen ingeklemd tussen dagopening en sluiting: dat kan niet de bedoeling zijn

► POEDERSUIKER

Ten slotte, en samenvattend, een derde punt. Christelijk lesgeven draait om meer dan Bijbelteksten. Teksten moeten ook niet aan de oppervlakte blijven, als poedersuiker op een oliebol. Het gaat om iets dat alles moet doordringen, als gist.

Maar als dat niet concreet te maken valt, is de grote vraag of er wel echt sprake is van een christelijk ethos, van een feitelijk gezag van de Bijbel en een integratie ervan ook buitenom de formele momenten dat de Bijbel opengaat. God-loze lessen ingeklemd tussen dagopening en sluiting: dat kan toch niet de bedoeling zijn?

Bron:

◊ Lectorale rede: <http://www.pietmurre.nl/publicaties/semiwetenschappelijke-artikelen/>

BESPREKEN

Onderstaande vragen zijn bedoeld als handvatten om dit essay in groepsverband te bespreken.

- Hoe zou u (samen) teksten kunnen kiezen om (mediterend en na gebed) concreet te verbinden met lesstof en lesgewoonten?
- Welke teksten lijken u geschikt om op de muur van uw lokaal of gang te plakken, met bijvoorbeeld een foto of schilderij erbij?
- Wat vindt u ervan om dit soort teksten uit te knippen en in uw portemonnee of telefoonhoesje te doen en ze standaard tussendoor te lezen als u even niets te doen hebt?